

Spök-sonaten : kammarspel, opus 3 /

Strindberg, August,

81 *Fa*

9

*From
Sageli
for*

August Strindberg

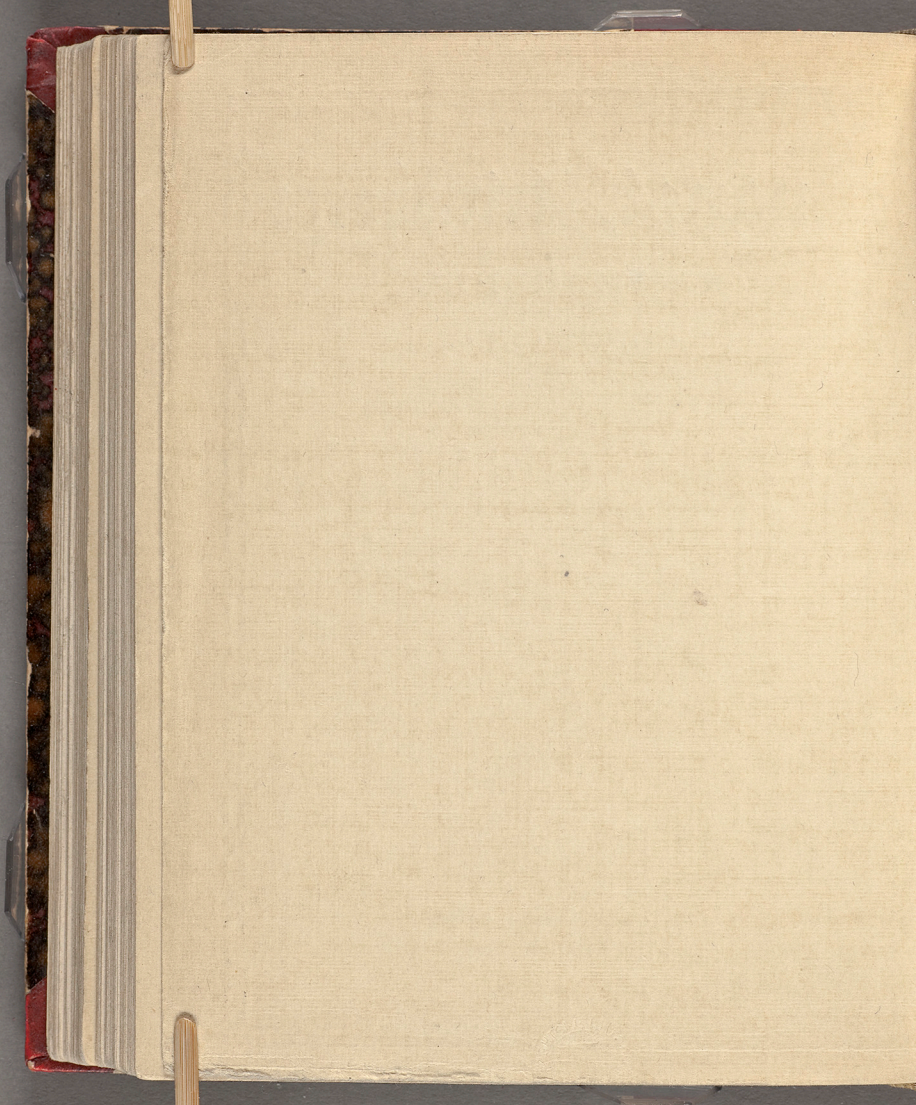
KAMMARSPEL

• OPUS • III •

SPÖK-SONATEN

AKTIEBOLAGET LJUS

STOCKHOLM 1907.

AUGUST STRINDBERG

KAMMARSPEL

OPUS 3

SPÖK-SONATEN

AKTIEBOLAGET LJUS
STOCKHOLM 1907

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM, 1907.

SCENERI:

Nedre botten och en trappa upp af en modern husfasad, men endast husets hörn, som på nedre botten afslutas med en rund salong, en trappa upp med en balkong och flaggstång.

Genom öppna fönstren till runda salongen synes när rullgardinen dras upp, en hvit marmorstaty af en ung kvinna, omgifven af palmer, starkt belysta af solstrålar. I fönstret till vänster synas i krukor hyacinter (blåa, hvita, skära).

På balkongens räcke i hörnet en trappa upp synes ett blått sängtäcke af siden och två hvita sängkuddar. Fönstren till vänster äro behängda med hvita lakan. Det är en klar söndagsmorgon.

Framför fasaden i förgrunden står en grön bänk.

Till höger i förgrunden en gatufontän; till vänster en affisch-kolonn.

Till vänster på fonden är ingångsporten, som visar trappuppgången, trappstegen af hvit marmor, ledstången af mahogny med mässing; på båda sidor om porten på trottoaren stå lagrar i baljor.

Hörnet med runda salongen vetter äfven åt en tvärgata som tänkes gå in åt fonden.

Till vänster om ingångsporten är ett fönster med reflexionsspegel, på nedre botten.

P E R S O N E R :

GUBBEN, direktör Hummel.

STUDENTEN, Arkenholz.

MJÖLKFLICKAN (vision).

PORTVAKTERSKAN.

PORTVAKTEN.

DEN DÖDE, konsul.

DEN MÖRKA DAMEN, Den Dödes dotter med Portvakterskan.

ÖFVERSTEN.

MUMIEN, Öfverstens hustru.

HANS DOTTER, är Gubbens dotter.

DEN FÖRNÄME, kallad baron Skanskorg. Trolofvad med Portvaktens dotter.

JOHANSSON, tjänare hos Hummel.

BENGTSSON, betjänt hos Öfversten.

FÄSTMÖN, Hummels för detta fästmö hvithåriggumma.

Vid ridåns uppgång ringes i fjärran från flera kyrkor.

Portarna till fasaden äro öppna; en mörklädd kvinna står orörlig i trappan.

Portvakterskan sopar farstun; sedan gnider hon mässingen på porten; därpå vattnar hon lagrarna.

I en rullstol vid affischkolonnen sitter Gubben och läser tidningen; han har hvitt hår och skägg samt glasögon.

Mjölkflickan in från hörnet med flaskor i ståltråds-korg; hon är sommarklädd, med bruna skor, svarta strumpor och hvit baret.

MJÖLKFLICKAN [tar af baretten och hänger på fontänen; torkar svetten från pannan; dricker en dryck ur skopan; tvättar händerna; ordnar sitt hår, speglade sig i vattnet].

[En ångbåtsklocka höres ringa, och basarna från orgeln i en närbelägen kyrka tränga då och då igenom tystnaden.]

[Efter ett par minuters tystnad, då flickan slutat sin toalett, kommer studenten in från vänster, osöfd, orakad. Han går rätt på fontänen.]

[Paus.]

STUDENTEN.

Får jag låna skopan?

FLICKAN [drar åt sig skopan].

STUDENTEN.

Har du inte slutat snart?

FLICKAN [ser på honom med fasa].

GUBBEN [för sig].

Hvem är det han talar vid? — Jag ser ingen! —
Är han tokig?

[Fortfar att betrakta dem med stor förundran.]

STUDENTEN.

Hvad ser du på? Ser jag så faslig ut? — Ja, jag
har inte sofvit i natt, och du tror naturligtvis, att
jag varit ute och rumlat...

FLICKAN [som förut].

STUDENTEN.

Druckit punsch, hva? — Luktar jag punsch?

FLICKAN [som förut].

STUDENTEN.

Jag är orakad, jag vet det... Gif mig en dryck
vatten, flicka, ty jag förtjänar det!

[Paus.]

Nå! Då måste jag stå och tala om, att jag för-
bundit sårade och vakat öfver sjuka hela denna natt;

jag var nämligen med om husraset i går kväll...
nu vet du det.

FLICKAN [sköljer skopan och ger
honom en dryck].

STUDENTEN.

Tack!

FLICKAN [orörlig].

STUDENTEN [långsamt].

Vill du göra mig en stor tjänst?

[Paus.]

Saken är den, att mina ögon äro inflammerade som
du ser, men mina händer ha rört vid sårade och
vid lik; jag kan därför icke utan fara komma vid
ögonen... Vill du nu ta min rena näsduk, fukta den
i friska vattnet och badda mina arma ögon? — Vill
du det? — Vill du vara den barmhärtiga samari-
tanskan?

FLICKAN [tvekar men gör som
han begärt].

STUDENTEN.

Tack, min vän!

[Han tar upp sin portmonnä.]

FLICKAN [gör en afvisande rö-
relse.]

STUDENTEN.

Förlåt min tanklöshet, men jag är yrvaken...

GUBBEN [till studenten].

Ursäkta att jag tilltalar, men jag hörde att ni var med om olyckshändelsen i går afton... Jag sitter just och läser om den i bladet...

STUDENTEN.

Står det redan där?

GUBBEN.

Ja, alltsammans; och ert porträtt är med, men man beklagar, att man icke fick veta den duktige studentens namn...

STUDENTEN [tittar i bladet].

Jaså? Det är jag! Nå!

GUBBEN.

Hvem var det ni talade vid nyss?

STUDENTEN.

Såg ni inte det?

[Paus.]

GUBBEN.

Är det näsvist att begära — få veta — ert värderade namn?

STUDENTEN.

Hvad skall det tjäna till? Jag tycker inte om offentligheten — får man beröm, så följer klander med — konsten att förringa är utvecklad till en sådan höjd — för öfrigt, jag begär ingen lön...

GUBBEN.

Kanske förmögen?

STUDENTEN.

Inte alls... tvärtom! Jag är utfattig.

GUBBEN.

Hör nu... jag tycker, jag hört den rösten... jag hade en ungdomsvän, som inte kunde säga fönster, utan alltid sa funster — jag har bara råkat en person med det uttalet och det var han; den andra är ni — är det möjligt, att ni är släkt med grosshandlar Arkenholz.

STUDENTEN.

Det var min far.

GUBBEN.

Underliga äro ödets vägar... jag har sett er som litet barn, under särdeles svåra omständigheter...

STUDENTEN.

Ja, jag lär vara född till världen midt i ett konkursbo...

GUBBEN.

Alldeles ja!

STUDENTEN.

Kanske jag får be om namnet?

GUBBEN.

Jag är direktör Hummel...

STUDENTEN.

Är det...? Då minns jag...

GUBBEN.

Ni har hört mitt namn ofta nämnas i er familj?

STUDENTEN.

Ja!

GUBBEN.

Och kanske nämnas med en viss ovilja?

STUDENTEN [tiger].

GUBBEN.

Jo, jag kan tänka det! — Det sades väl att jag var den som ruinerat er far? — Alla som ruinerat sig på dumma spekulationer, finna sig ruinerade af den de icke förmått lura. [Paus.] Nu är förhållandet, att er far beröfvat mig 17,000 kronor, som utgjorde mina besparingar den gången.

STUDENTEN.

Det är eget, hur historier kunna berättas på två så motsatta sätt.

GUBBEN.

Ni tror väl inte, att jag talar osant?

STUDENTEN.

Hvad skall jag tro? Min far ljög inte!

GUBBEN.

Det är så sant, en far ljuger aldrig . . . men jag är också far, följaktligen . . .

STUDENTEN.

Hvart vill ni komma?

GUBBEN.

Jag räddade er far från eländet, och han belönade mig med hela tacksamhetsskuldens förfärliga hat... han lärde sin familj att tala illa om mig.

STUDENTEN.

Kanske ni gjorde honom otacksam genom att förgifta hjälpen med onödiga förödmjukelser.

GUBBEN.

All hjälp är förödmjukande, herre.

STUDENTEN.

Hvad begär ni af mig?

GUBBEN.

Jag kräfver icke pengarna; men vill ni göra mig små tjänster, så är jag väl betald. Ni ser mig som krympling, några säger, det är mitt eget fel, andra skylla på mina föräldrar, själf ville jag tro, det är lifvet själf med dess försåt, ty undviker man den ena snaran, så går man midt i den andra. Emelertid, jag kan inte springa i trappor, inte ringa på klocksträngar, därför säger jag till er: hjälp mig!

STUDENTEN.

Hvad kan jag göra?

GUBBEN.

För det första: skjut på min stol, så att jag kan se att läsa affischerna; jag vill se, hvad de spelar i kväll...

STUDENTEN [skjuter på rullstolen].

Har ni ingen karl med er?

GUBBEN.

Jo, men han har gått ett ärende .. kommer strax igen ... Är herrn medicinare?

STUDENTEN.

Nej, jag studerar språk, men vet för resten inte hvad jag skall bli ...

GUBBEN.

Håhå! — Kan han matematik?

STUDENTEN.

Ja, tämligen.

GUBBEN.

Det är bra! — Skulle ni vilja ha en anställning kanske?

STUDENTEN.

Ja, hvarför inte?

GUBBEN.

Godt! — [Läser på affschen.] De ger Valkyrian som matiné ... Då är öfversten med dotter där, och eftersom han alltid sitter ytterst på sjätte bänken, så sätter jag er bredvid ... Vill ni gå in i telefonkiosken där och beställa en biljett på sjätte bänken numro 82?

STUDENTEN.

Skall jag gå på operan i middag?

GUBBEN.

Ja! Och ni skall lyda mig, så far ni väl! Jag vill att ni skall bli lycklig, rik och ärad; er debut i går som den modige räddaren gör er i morgon berömd och ert namn är då värdt mycket.

STUDENTEN [går till telefonkiosken].

Det var ett lustigt äfventyr . . .

GUBBEN.

Är ni sportsman?

STUDENTEN.

Ja, det var min olycka . . .

GUBBEN.

Så skall den vändas i lycka! — Telefonera nu!

[Han läser i tidningen.]

[Den mörklädda DAMEN har kommit ut på trottoaren och talar med PORTVAKTERSKAN; GUBBEN lyssnar, men publiken hör ingenting.]

STUDENTEN [in igen].

GUBBEN.

Är det klart?

STUDENTEN.

Det är gjordt.

GUBBEN.

Ser ni det där huset?

STUDENTEN.

Jag har nog observerat det . . . jag gick förbi här i går, då solen sken i rutorna — och, föreställande

mig all den skönhet och lyx som fanns där inne — sade jag till min kamrat: Den som nu ägde en våning där, fyra trappor upp, en ung skön hustru, två vackra små barn, och 20,000 kronor i ränta...

GUBBEN.

Sa ni det? Sa ni det? Si där! Jag älskar också det här huset...

STUDENTEN.

Spekulerar ni i hus?

GUBBEN.

N-ja! Men inte på det sättet ni menar...

STUDENTEN.

Känner ni dem som bo där?

GUBBEN.

Alla. Vid min ålder känner man alla människor, deras fäder och förfäder, och man är alltid släkt med dem på något sätt — jag är nyss 80 år — men ingen känner mig, riktigt — jag intresserar mig för människors öden...

[Rullgardinen i runda salongen dras upp: ÖFVERSTEN synes innanför civil; efter att ha sett på termometern, går han inåt rummet och stannar framför marmorstatyn.]

GUBBEN.

Se, där är öfversten, som ni skall sitta bredvid i middag...

STUDENTEN.

Är det — öfversten? Jag begriper ingenting af det här, men det är som en saga...

GUBBEN.

Hela mitt lif är som en sagbok, herre; men fastän sagorna äro olika, så hänger de ihop med en tråd, och ledmotivet återkommer regelbundet.

STUDENTEN.

Hvem är marmorstatyn där inne?

GUBBEN.

Det är naturligtvis hans hustru...

STUDENTEN.

Var hon så älskvärd då?

GUBBEN.

H-ja! Ja! —

STUDENTEN.

Säg ut!

GUBBEN.

Inte kan vi döma om en människa, kära barn! — Och om jag nu berättar er, att hon gick, att han slog henne, att hon kom igen, gifte om sig med honom och att *hon* nu sitter där inne som en mumie, och dyrkar sin egen staty, så tror ni att jag är tokig.

STUDENTEN.

Det förstår jag inte!

GUBBEN.

Jag tänker det! — Så ha vi hyacint-fönstret. Där bor hans dotter... hon är ute till häst, men hon kommer strax hem...

STUDENTEN.

Hvem är den mörka damen, som talar med portvakterskan då?

GUBBEN.

Ja, si det är litet inveckladt, men det står i sammanhang med den döde, däröppe där hvita lakanen synas...

STUDENTEN.

Hvem var han då?

GUBBEN.

Det var en människa, som vi, men det som syntes mest var hans fåfånga... Om ni vore söndagsbarn, skulle ni snart se honom komma ut ur porten för att betrakta konsulatsflaggan på half stång — han var nämligen konsul och tyckte om kronor, lejon, burr i hatten och färgade band.

STUDENTEN.

Ni talte om söndagsbarn — jag lär verkligen vara född på en söndag...

GUBBEN.

Nej! Är ni...? Jag kunde tro det... jag såg det på era ögons färg... men då kan ni se, hvad andra icke se, har ni märkt det?

STUDENTEN.

Jag vet inte hvad andra se, men ibland... ja, det talar man ju inte om!

GUBBEN.

Jag var nästan viss på det! Men för mig kan ni tala om... för jag — förstår sådant...

STUDENTEN.

Till exempel i går... jag drogs till den obemärkta gatan där huset sedan rasade... jag kom dit, och stannade framför byggnaden som jag aldrig sett förr... Då märkte jag en spricka på väggen, hörde hur det knäckte i trossbottnarna; jag sprang fram och rök till mig ett barn som gick inunder väggen... I nästa sekund rasade huset... jag var räddad, men i mina armar, där jag trodde mig ha barnet, fanns ingenting...

GUBBEN-

Det må jag säga... Nog trodde jag... Förklara mig en sak: hvarför gestikulerade ni nyss vid fontänen? Och hvarför talte ni för er själf?

STUDENTEN.

Såg ni inte mjölkflickan jag språkade vid?

GUBBEN [fasar].

Mjölkflickan?

STUDENTEN.

Ja visst, hon som gaf mig skopan.

Spök-sonaten.

GUBBEN.

Jaså? Det är på det sättet? ... Nåväl, jag kan inte se, men jag kan annat...

[Nu synes en hvithårig kvinna sätta sig vid fönstret med reflexionspegeln.]

GUBBEN.

Se på gumman i fönstret! Ser ni henne? — Godt! Det var min fästmö, en gång, för 60 år sen ... Jag var tjugu år. — Var inte rädd, hon känner inte igen mig! Vi ses hvarenda dag, men utan det minsta intryck på mig, fastän vi svuro hvarandra evig trohet den gången; evig!

STUDENTEN.

Så oförståndiga ni voro, förr i världen! Inte talar vi om sådant nu med våra flickor.

GUBBEN.

Förlåt oss, yngling, vi förstodo inte bättre! — Men kan ni se, att denna gumma varit ung och skön?

STUDENTEN.

Det syns inte. Jo, hon har vackra blickar, ögonen ser jag inte!

[PORTVAKTERSKAN ut med en korg och strör granris.]

GUBBEN.

Portvakterskan, ja! — Den mörka damen där är hennes dotter med den döde, och därför fick mannen

platsen som portvakt... men den mörka damen har en friare, som är förnäm, och väntar bli rik; han håller på att skiljas, nämligen, från sin fru, som skänker honom ett stenhus för att bli honom kvitt. Denna förnäma friare är måg till den döde, och ni ser hans sängkläder vädras där oppe på balkongen... Det är inveckladt, tror jag!

STUDENTEN.

Det var fasligt inveckladt!

GUBBEN.

Jo, det är så, invändigt och utvändigt, fastän det ser enkelt ut.

STUDENTEN.

Men hvem var den döde då?

GUBBEN.

Ni frågade nyss, och jag svarade; kunde ni se om hörnet, där servis-trappan är, skulle ni märka en hop fattiga, som han hjälpte... när det föll honom in...

STUDENTEN.

Han var en barmhärtig människa då?

GUBBEN.

Ja... ibland.

STUDENTEN.

Inte alltid?

GUBBEN.

Neh!... Sådana äro mänskorna! Hör nu, herre, skjut på vagnen lite, så han kommer i soln, jag fry-

ser så rysligt; när man aldrig får röra på sig, så stelnar blodet — jag ska nog dö snart, det vet jag, men dessförinnan har jag lite att uträtta — tag mig i hand, får ni känna hur kall jag är.

STUDENTEN.

Det var inte måttligt! [Ryggar.]

GUBBEN.

Gå inte ifrån mig, jag är trött, jag är ensam, men jag har inte alltid varit så här, förstår ni; jag har ett oändligt långt lif bakom mig — oändligt — jag har gjort människor olyckliga och människor ha gjort mig olycklig, det ena får kvitta med det andra — men innan jag dör så vill jag se er lycklig... Våra öden äro hopsnoddade genom er far — och annat mer...

STUDENTEN.

Men släpp min hand, ni tar ju min kraft, ni kyler ut mig, hvad vill ni?

GUBBEN.

Tålomod, och ni skall se och förstå... Där kommer fröken...

STUDENTEN.

Öfverstens dotter?

GUBBEN.

Ja! Dotter! Se på henne! — Har ni sett ett sådant mästerverk?

STUDENTEN.

Hon är lik marmorstatyn där inne...

GUBBEN.

Det är ju hennes mor!

STUDENTEN.

Ni har rätt — aldrig såg jag sådan kvinna af kvinna född. — Säll den man som henne föra får till altare och hem! —

GUBBEN.

Ni kan se det! — Alla finna icke hennes skönhet... Vål, så är det skrifvet!

*

FRÖKEN [in från vänster i modern engelsk amasondräkt, går långsamt, utan att se åt någon, till porten, där hon stannar och säger ett par ord till portvakterskan; därpå in i huset].

STUDENTEN [med handen för ögonen].

GUBBEN.

Gråter ni?

STUDENTEN.

Inför det hopplösa finnes ju endast förtviflan!

GUBBEN.

Jag kan öppna dörrar och hjärtan, bara jag finner en arm till min vilja... Tjäna mig, och ni skall härskas...

STUDENTEN.

Är det något paktum? Skall jag sälja min själ?

GUBBEN.

Ingenting sälja! — Ser ni, jag har *tagit*, hela mitt lif; nu har jag en trängtan att få ge! ge! Men ingen vill ta emot... jag är rik, mycket rik, men har inga arfvingar, jo en lymmel, som pinar lifvet ur mig... blif ni mig som son, ärf mig lefvande, njut af tillvaron så jag ser det, på afstånd åtminstone.

STUDENTEN.

Hvad skall jag göra?

GUBBEN.

Gå och hör Valkyrian först!

STUDENTEN.

Den saken är ju afgjord — hvad mer?

GUBBEN.

I afton skall ni sitta där inne i runda salongen!

STUDENTEN.

Hur skall jag komma dit?

GUBBEN.

Genom Valkyrian!

STUDENTEN.

Hvarför har ni just valt mig till ert medium?
Kände ni mig förut?

GUBBEN.

Ja, naturligtvis! Jag har haft ögonen på er länge ... Men se nu där, se på balkongen hur jungfrun hissar flaggan på half stång efter konsuln ... och så vänder hon på sängkläderna ... Ser ni det blåa täcket? — Det var för två att sofva under, men nu är det för en ...

[FRÖKEN synes nu omklädd vattna hyacinterna i fönstret.]

Där är min lilla flicka, se på henne, se! — Hon talar vid blommorna, är hon inte själf lik den blåa hyacinten? ... Hon ger dem dricka, bara rent vatten, och de förvandla vattnet i färger och vällukt ... nu kommer öfversten med tidningen! — Han visar henne husraset ... nu pekar han på ert porträtt! Hon är icke likgiltig ... hon läser om bedriften ... jag tror det mulnar, tänk om det blir regn, då sitter jag vackert här, om inte Johansson kommer tillbaka snart ...

[Det mulnar och mörknar; GUMMAN vid reflexions-
spegeln stänger sitt fönster.]

Nu stänger min fästmö fönstret ... sjuttinio år ... reflexionsspegeln är den enda spegel hon begagnar, för i den ser hon sig icke själf, bara yttervärlden och från två håll, men världen kan se henne, det har hon inte tänkt på ... En vacker gumma för resten ...

[Nu synes DEN DÖDE i svepning komma ut ur porten.]

STUDENTEN.

Herre Gud, hvad ser jag?

GUBBEN.

Hvad ser ni?

STUDENTEN.

Ser ni icke, i porten, den döde?

GUBBEN.

Jag ser ingenting, men jag väntade mig just! Berätta...

STUDENTEN.

Han går ut på gatan... [Paus.] Nu vänder han på hufvet och betraktar flaggen.

GUBBEN.

Hva sa jag? Han kommer nog att räkna kran-sarna med, och läsa på visitkortet... Ve den som saknas!

STUDENTEN.

Nu vänder han om hörnet...

GUBBEN.

Han ska räkna de fattiga vid servistrappan... de fattiga dekorera så bra: »åtföljd af välsignelser från de många», ja, men min välsignelse får han inte! — Det var en stor rackare, oss emellan...

STUDENTEN.

Men välgörande...

GUBBEN.

Välgörande rackare, som alltid tänkte på en vacker begrafning... När han kände slutet nalkas, så klådde han staten på 50,000 kronor... nu går hans dotter där i en annans äktenskap och undrar om arvet... han, rackarn, hör allt hvad vi säger, och det är väl unnadt! — Där kommer Johansson!

[JOHANSSON in från vänster.]

GUBBEN.

Rapport!

JOHANSSON [talar ohörbart].

GUBBEN.

Jaså inte hemma? Du är ett få! — Och telegrafan? — Ingenting!... Vidare!... Klockan 6 i afton? Det är bra! — Extranumret? — Hela namnet ute! Student Arkenholz, född... föräldrar... utmärkt... jag tror det börjar regna... Hva sa han för slag?... Jaså, jaså! — Han ville inte? — Så måste han då! — Där kommer den förnäme! — Skjut mig om hörnet, Johansson, så får jag höra hvad de fattiga säger... Och Arkenholz väntar mig här... förstår han det! — Skynda på, skynda på!

[JOHANSSON skjuter stolen om hörnet.]

*

STUDENTEN [står kvar och betraktar FRÖKEN, som nu krattar i blomkrukorna.]

*

DEN FÖRNÄME [in sorgklädd, tilltalar den MÖRKA DAMEN som gått på trottoaren].

Ja, hvad kan man göra åt det? — Vi få vänta!

DAMEN.

Jag kan inte vänta!

DEN FÖRNÄME.

Är det så? Res till landet då!

DAMEN.

Det vill jag inte.

DEN FÖRNÄME.

Kom hitåt, annars hör de hvad vi säger.

[De dra sig åt affisch-kolonnen och fortsätta samtalet ohörbart.]

*

JOHANSSON [in från höger; till studenten].

Patron bad herrn inte glömma det andra!

STUDENTEN [långsamt].

Hör nu — säg mig först: hvem är patron?

JOHANSSON.

Ja! Han är så mycket, och har varit allting. —

STUDENTEN.

Är han klok?

JOHANSSON.

Ja, hvad är *det*? — Han har hela sitt lif sökt efter ett söndagsbarn, påstår han, men det kan vara osant...

STUDENTEN.

Hvad vill han, är han girig?

JOHANSSON.

Han vill härska ... Hela dagen drar han omkring i sin char likt guden Thor ... han ser på hus, raserar dem, öppnar gator, bebygger torg: men han bryter sig in i hus också, kryper in genom fönster, härjar med människors öden, dödar sina fiender och för-låter aldrig. — Kan herrn föreställa sig att den lilla halte har varit en Don Juan, fastän han alltid för-lorat sina kvinnor?

STUDENTEN.

Hur kan det gå ihop?

JOHANSSON.

Jo, han är så illslug att han får kvinnorna att gå, när han ledsnat på dem ... Emellertid, nu är han liksom en hästtjuf på mänskomarknaden, han stjälar människor, på mångahanda sätt ... Mig har han bok-stafligen stulit ur rättvisans händer ... jag hade nämligen begått en blunder, hm; som endast han visste

om; i stället för att sätta in mig, så gjorde han mig till träl; jag trälar för bara maten, som inte är den bästa...

STUDENTEN.

Hvad vill han göra i det här huset då?

JOHANSSON.

Ja, si det vill jag inte säga! Det är så inveckladt.

STUDENTEN.

Jag tror att jag går ifrån det här...

JOHANSSON.

Si på fröken som tappa' sitt armband, genom fönstret...

[FRÖKEN har tappat armbandet genom öppna fönstret.]

STUDENTEN [fram sakta, tar upp armbandet och räcker det åt FRÖKEN, som tackar stelt; STUDENTEN går tillbaka till Johansson].

JOHANSSON.

Jaså, han tänker gå... Det är inte så lätt, som en tror när *han* fått nätet öfver hufvet på en... Och han fruktar ingenting mellan himmel och jord... jo, en sak, eller rättare en person...

STUDENTEN.

Vänta nu, kanske jag vet!

JOHANSSON.

Hur kan ni veta?

STUDENTEN.

Jag gissar! — Är det... en liten mjölkflicka han fruktar?

JOHANSSON.

Han vänder sig alltid bort, när han möter en mjölkvagn... och så talar han i sömnen, han har visst varit i Hamburg en gång...

STUDENTEN.

Kan man tro denna man?

JOHANSSON.

Man kan tro honom — om allt!

STUDENTEN.

Hvad gör han där om hörnet nu?

JOHANSSON.

Han lyssnar, på de fattiga... Sår ut ett litet ord, plockar ut en sten i sänder, tills huset rasar... figurligt taladt... Ser ni, jag är en bildad karl och har varit bokhandlare... Ska ni gå nu?

STUDENTEN.

Jag har svårt att vara otacksam... Denna man har räddat min far en gång, och nu begär han bara en liten återtjänst...

JOHANSSON.

Hvad är det?

STUDENTEN.

Jag skall gå och se Valkyrian...

JOHANSSON.

Det förstår jag inte... Men han har alltid nya påhitt... Si, nu talar han vid polisen... han håller sig alltid till poliser, och anlitar dem, invecklar dem med intressen, binder dem med falska löften och förespeglingar, allt under det han pumpar dem. — Ni ska se, att innan natten är han mottagen i den runda salongen!

STUDENTEN.

Hvad vill han där? Hvad har han med öfversten?

JOHANSSON.

Ja... jag anar, men jag vet inte! Ni får väl se själf, när ni kommer dit!...

STUDENTEN.

Aldrig kommer jag in där...

JOHANSSON.

Det beror på er själf! — Gå till Valkyrian...

STUDENTEN.

Är det vägen?

JOHANSSON.

Ja, när han sagt det! — Se på, se på honom, på stridsvagnen, i triumf dragen af tiggarna, som inte få ett öre i lön, bara en vink om att det skall vankas något på hans begrafning!

[GUBBEN in stående i rullstolen, dragen af en tiggare, åtföljd af de andra.]

GUBBEN.

Hyllen den ädle ynglingen, som med fara för sitt eget lif räddat de många vid gårdagens olyckshändelse! Hell, Arkenholz!

TIGGARN [blotta sina hufven
men utan att hurra].

FRÖKEN [i fönstret, viftar med
sin näsduk].

ÖFVERSTEN [stirrar ut genom sitt
fönster].

GUMMAN [reser sig vid sitt
fönster].

JUNGFRUN [på balkongen hissar
flaggan i topp].

GUBBEN.

Klappen i händerna, medborgare, det är visserligen söndag, men åsnan i brunnen och axet på åkern ger oss absolution, och fastän jag icke är något söndagsbarn, så äger jag både spådomsandan och läkegåfvan, ty jag har kallat en drunknad till lif en gång . . . ja, det var i Hamburg en söndagsförmiddag som nu . . .

MJÖLKFLICKAN [in, sedd endast af
STUDENTEN och GUBBEN;
hon sträcker upp armarna
som en drucknande och
fixerar GUBBEN].

*

GUBBEN [sätter sig, därpå sjun-
ker han ihop af fasa].

Johansson! Kör mig undan! Fort! — Arkenholz,
glöm inte Valkyrian!

STUDENTEN.

Hvad är detta allt?

JOHANSSON.

Vi få väl se! Vi få väl se!

[Ridåfall.]

* * *

Ini den runda salongen: i fonden hvit spegelkakel-
ugn med pendyl och kandelabrar; till höger tamburen
med perspektiv åt ett grönt rum med mahognymöbel;
till vänster står statyn beskuggad af palmer, och kan
döljas af förhängen; till vänster i fonden dörr till
hyacintrummet, där FRÖKEN sitter och läser. Man
ser ÖFVERSTEN från ryggen där han sitter och skrif-
ver i gröna rummet.

BENGTSSON [betjanten, i livré,
kommer från tamburen med
JOHANSSON i frack och vit
halsduk].

Nu ska Johansson servera, medan jag tar emot kläderna. Har han varit med om det förr?

JOHANSSON.

Jag går ju och rullar en stridsvagn på dan, som han vet, men om aftnarne serverar jag på bjudningar, och det var alltid min dröm att komma in i det här huset... Det är konstigt folk, hva?

BENGTSSON.

Ja-a, lite ovanliga, kan man säga.

JOHANSSON.

Är det musikafton, eller hvad skall det bli?

BENGTSSON.

Det är den vanliga spöksupén, vi kallar. De dricker te, säger inte ett ord, eller talar öfversten emsam; och så knaprar de på småbröd, alla på en gång, att det låter som råttor i ett vindskontor.

JOHANSSON.

Hvarför kallas det spöksupé.

BENGTSSON.

De ser ut som spöken... Och med det här ha de hållit på i tjugu år, alltid samma människor, som säger detsamma, eller tiger de för att slippa skämmas.

Spök-sonaten.

JOHANSSON.

Är det inte en fru i huset också?

BENGTSSON.

Jo då, men den är fjoskig; hon sitter i en garderob, därför att hennes ögon inte tål ljuset... Hon sitter här inne... [Visar på en tapetdörr i väggen.]

JOHANSSON.

Där inne?

BENGTSSON.

Jaa, jag sa ju att de är lite ovanliga...

JOHANSSON.

Hur ser hon ut då?

BENGTSSON.

Som en mumie... vill han se på henne?

[Öppnar tapetdörren.]

Si där sitter hon!

JOHANSSON.

Kors i Je...

*

MUMIEN [jollrar].

Hvarför ska han öppna dörren, ha ja inte sagt att den ska vara stängd...

BENGTSSON [pjollrar].

Ta, ta, ta, ta! Lilla lollan ska vara snäll nu, så får hon något godt! — Vackra gojan!

MUMIEN [som en papegoja].
Vackra gojan! Å Jakob ä där? Kurrrrre!

BENGTSSON.

Hon tror att hon är en papegoja, och det är ju möjligt så är... [Till Mumien.] Polly, hvissla lite för oss!

MUMIEN [hvisslar].

JOHANSSON.

Jag har ju sett mycket, men maken aldrig!

BENGTSSON.

Sir ni, när ett hus blir gammalt, så möglar det, och när folk sitter länge samman och pinar hvarann, så blir de tokiga. Denna fru i huset — tyst Polly! — denna mumie har suttit här i fyrtio år — samma man, samma möbler, samma släktingar, samma vänner...

[Stänger igen om mumien.]

Och hvad som passerat här i huset — det vet jag knappast... Se på den här statyn... det är frun som ung!

JOHANSSON.

Å Herre Gud! — Är detta mumien?

BENGTSSON.

Ja — Det är ju att gråta åt! — Men denna fru har, genom inbillningens makt eller något annat, fått vissa af den pratsjuka fågelns egenheter: — hon

tål således icke krymplingar och sjuka... Hon tål icke sin egen dotter, därför att hon är sjuk...

JOHANSSON.

Är fröken sjuk?

BENGTSSON.

Visste han inte det?

JOHANSSON.

Nej!... Och öfversten, hvem är det?

BENGTSSON.

Ni får väl se! —

JOHANSSON [betraktar statyn].

Det är rysligt att tänka sig... Hur gammal är frun nu?

BENGTSSON.

Det vet ingen... men det berättas, att när hon var trettifem, såg hon ut som nitton och det inbillade hon öfversten att hon var... Här i huset... Vet han hvad den där svarta japanska skärmen är till, bredvid schäslongen? — Den kallas dödsskärmen och ställes för, när någon skall dö, aldeles som på sjukhusen...

JOHANSSON.

Det var ett fasligt hus... Och hit in önskade sig studenten som till paradiset...

BENGTSSON.

Hvilken student? Jaså han! Som skall komma hit i kväll... Öfversten och fröken råkade honom

på operan, och blefvo båda betagna i ... Hm! ...
Men nu är det min tur att fråga: Hvem är hans
patron? Direktörn i rullstolen ...?

JOHANSSON.

Ja! ja! — Kommer han också hit?

BENGTSSON.

Bjuden är han inte.

JOHANSSON.

Den kommer objuden! i nödfall! ...

*

GUBBEN [i tamburen, redingote,
cylinder, kryckor, smyger
sig fram och lyssnar].

BENGTSSON.

Det är en riktig tjuvgubbe, hva?

JOHANSSON.

Fullfjädrad!

BENGTSSON.

Han ser ut som fan själf!

JOHANSSON.

Och trollkarl är han visst också! — för han går
genom lyckta dörrar ...

*

GUBBEN [fram, tar Johansson i örat].

Bof! — Akta dig! [Till Bengtsson.] Anmäl mitt besök hos öfversten!

BENGTSSON.

Ja, men det väntas främmande här...

GUBBEN.

Det vet jag! Men mitt besök är nästan väntadt, om än icke efterlängtadt...

BENGTSSON.

Jaså! Hur var namnet? Direktör Hummel!

GUBBEN.

Alldeles, ja! —

BENGTSSON [går genom tamburen till gröna rummet, hvars dörr stänges].

*

Försvinn!

GUBBEN [till Johansson].

JOHANSSON [tvekar].

GUBBEN.

Försvinn!

JOHANSSON [försvinner i tamburen].

*

GUBBEN [afsynar rummet; stannar framför statyn i djup förvåning].

Amalia! . . . Det är hon! . . . Hon!

[Han ströfvar i rummet och fingrar på saker; ordnar sin peruk framför spegeln; återvänder till statyn.]

MUMIEN [inifrån garderoben].

Vack-rrra gojan!

GUBBEN [far tillsammans].

Hvad var det? Är det en papegoja i rummet? Men jag ser ingen!

MUMIEN.

Ä Jakob där?

GUBBEN.

Det spökar!

MUMIEN.

Jakob!

GUBBEN.

Jag blir rädd! . . . Det var sådana hemligheter de bevarade här i huset!

[Han betraktar en tafla med ryggen vänd åt garderoben.]

Där är han! . . . Han!

*

MUMIEN [fram, bakom gubben och rycker i kans peruk].

Kurrrr-e! Ä' de Kurrrre?

GUBBEN [flyger i luften].
Herre evige i himmelen! — Hvem är det?

MUMIEN [med mänskligstämma].
Är det Jakob?

GUBBEN.
Jag heter Jakob, verkligen ...

MUMIEN [med rörelse].
Och jag heter Amalia!

GUBBEN.
Nej, nej, nej, ... Å Herre Je ...

MUMIEN.
Så jag ser ut! Ja! — Och *har* sett ut så där!
Det är uppbyggligt att lefva — jag lefver mest i gar-
deroben, både för att slippa se, och att slippa ses ...
Men du Jakob, hvad söker du här?

GUBBEN.
Mitt barn! Vårt barn ...

MUMIEN.
Hon sitter där.

GUBBEN.
Hvar?

MUMIEN.
Där, i hyacintrummet!

GUBBEN [betraktar fröken].
Ja, det är hon!

[Paus.]
Hvad säger hennes far, jag menar öfversten? Din man?

MUMIEN.

Jag var ond på honom en gång, och då talte jag om alltsammans...

GUBBEN.

Nåå?

MUMIEN.

Han trodde mig inte, utan svarade: »Så där bruka alla hustrur säga, när de vilja mörda sin man.» — Det var ett rysligt brott i alla fall. Hela hans lif är ju förfalskad, hans stamtafla likaså; jag läser i adelsmatrikeln ibland, och då tänker jag: Hon går med falskt prästbetyg som en piga, och det straffas ju med spinnhus.

GUBBEN.

Det är många som gör det; jag vill minnas du hade orätt födelseår...

MUMIEN.

Det var min mor, som lärde mig... det rådde jag inte för!... Men du hade dock största skulden i vårt brott...

GUBBEN.

Nej, din man framkallade detta brottet, då han tog min fästmö ifrån mig! — Jag var född sådan att jag icke kunde förlåta förrn jag straffat — jag tog det som en befallande plikt... och gör så än!

MUMIEN.

Hvad söker du här i huset? Hvad vill du? Hur har du kommit in? — Är det om min dotter? Rör du vid henne, så måste du dö!

GUBBEN.

Jag vill henne väl!

MUMIEN.

Men du får skona hennes far!

GUBBEN.

Nej!

MUMIEN.

Då måste du dö; i detta rum; bakom denna skärm...

GUBBEN.

Må ske... men jag kan icke släppa bettet, när jag bitit...

MUMIEN.

Du vill gifta henne med studenten; hvarför det? Han är ju ingenting och äger ingenting.

GUBBEN.

Han blir rik, genom mig!

MUMIEN.

Är du bjuden hit i afton?

GUBBEN.

Nej, men jag ämnar låta bjuda mig på spöksupén här!

MUMIEN.

Vet du hvilka som komma?

GUBBEN.

Inte riktigt.

MUMIEN.

Baron... som bor här ofvanpå, och hvars svärfar begrofs i middags...

GUBBEN.

Han, som skall skiljas för att gifta sig med portvaktens dotter... Han, som en gång var din — älskare!

MUMIEN.

Och så kommer din forna fästmö, som min man förförde...

GUBBEN.

En vacker samling...

MUMIEN.

Gud om vi fick dö! *Om* vi fick dö!

GUBBEN.

Hvarför umgås ni då?

MUMIEN.

Brott och hemligheter och skuld binder ju oss tillsammans! — Vi ha brustit och gått isär, så oändligt många gånger, men så dras vi ihop igen...

GUBBEN.

Nu tror jag öfversten kommer...

MUMIEN.

Då går jag in till Adèle...

[Paus.]

Jakob, tänk på hvad du gör! Skona honom...

[Paus.] [Hon går.]

*

ÖFVERSTEN [in, kall, reserverad].

Var så god och sitt!

GUBBEN [sätter sig långsamt].

[Paus.]

ÖFVERSTEN [fixerar].

Det är herrn som skrivit det här brevet?

GUBBEN.

Ja!

ÖFVEERSTEN.

Herrn heter Hummel?

GUBBEN.

Ja!

[Paus.]

ÖFVERSTEN.

Då jag nu vet att ni köpt in alla mina utestående reverser, så följer däraf att jag ligger i händerna på er. Hvad vill ni nu?

GUBBEN.

Jag vill ha betalt, på ett eller annat sätt.

ÖFVERSTEN.

På hvad sätt?

GUBBEN.

Ett mycket enkelt — låt oss inte tala om pengarna
— tolerera mig bara i ert hus, som gäst!

ÖFVERSTEN.

Om ni är hjälpt med så lite...

GUBBEN.

Tack!

ÖFVERSTEN.

Och sedan?

GUBBEN.

Afskeda Bengtsson!

ÖFVERSTEN.

Hvarför skulle jag det? Min trotjänare, som varit
hos mig i en mansålder — som äger fosterländska
medaljen för trogen tjänst — hvarför skulle jag det?

GUBBEN.

Allt detta vackra, det är han i era föreställningar
— Han är icke den han synes vara!

ÖFVERSTEN.

Hvem är egentligen det?

GUBBEN [ryggar].

Sant! Men Bengtsson måste bort!

ÖFVERSTEN.

Vill ni bestämma om mitt hus?

GUBBEN.

Ja! Eftersom jag äger allt som här synes — möbler, gardiner, servis, linneskåp . . . med mera!

ÖFVERSTEN.

Hvad för mera?

GUBBEN.

Allt! Allt som synes äger jag, det är mitt!

ÖFVERSTEN.

Väl, det är ert! Men min adliga sköld, och mitt goda namn förblir mitt!

GUBBEN.

Nej, icke ens det!

[Paus.]

Ni är icke adelsman!

ÖFVERSTEN.

Vet skäms!

GUBBEN [tar upp ett papper].

Om ni läser detta utdrag ur vapenboken, skall ni se att den ätt, hvars namn ni bär, har varit utdöd i hundra år!

ÖFVERSTEN [läser].

Jag har visserligen hört sådana rykten, men jag bär namnet efter min far . . . [Läser.] Det är rätt; ni har rätt . . . jag är icke adelsman! — Icke ens det! — Då tar jag bort min signetring. — Det är sant, den tillhör er . . . Var så god!

GUBBEN [stoppar på sig ringen.]

Nu fortsätter vi! — Ni är icke heller öfverste!

ÖFVERSTEN.

Är jag icke?

GUBBEN.

Nej! Ni har varit för detta tillförordnad öfverste i amerikansk frivillig tjänst, men efter kriget på Kuba och arméns omorganisation äro alla forna titlar in dragna . . .

ÖFVERSTEN.

Är det sant?

GUBBEN [tar åt fickan.]

Vill ni läsa?

ÖFVERSTEN.

Nej, det behöfs inte! . . . Hvem är ni, som har rätt att sitta och afkläda mig på detta sätt?

GUBBEN.

Får väl se! Men hvad afkläda beträffar . . . vet ni hvem ni är?

ÖFVERSTEN.

Skäms ni inte?

GUBBEN.

Tag af er håret, och titta er i spegeln, men ta ut tänderna med detsamma och raka bort mustascherna, låt Bengtsson snöra upp järnlifvet, så få vi se om inte betjänten XYZ skall kunna känna igen sig; han som var matfriare i en viss kökskammare . . .

ÖFVERSTEN [tar efter ringklockan på bordet, GUBBEN förekommer.]

GUBBEN.

Rör inte vid klockan, kalla inte på Bengtsson, ty då låter jag arresteras honom . . . Nu kommer gästerna — håll er nu lugn, så spela vi våra gamla roller vidare!

ÖFVERSTEN.

Hvem är ni? Jag känner igen blicken och tonfallet . . .

GUBBEN.

Forska inte, tig och lyd bara! —

*

STUDENTEN [in, bugar sig för öfversten].

Herr öfverste!

ÖFVERSTEN.

Välkommen i mitt hus, unge man! Ert ädla uppförande vid den stora olyckan har fört ert namn på allas läppar, och jag räknar som en ära få möta er i mitt hem . . .

STUDENTEN.

Herr öfverste, min låga härkomst . . . Ert lysande namn och ädla börd . . .

ÖFVERSTEN.

Får jag föreställa kandidat Arkenholz, direktör Hummel . . . Behagar kandidaten stiga in och hälsa damerna, jag måste avsluta ett samtal med direktören . . .

STUDENTEN [visas in till hyacint-
rummet, där han förblir
synlig, stående i blygt sam-
tal med FRÖKEN].

*

ÖFVERSTEN.

En syperb ung man, musikalisk, sjunger, skrifver
poesi... Vore han adelsman och jämbördig, skulle jag
ingenting ha emot... ja...

GUBBEN.

Hvad då?

ÖFVERSTEN.

Min dotter...

GUBBEN.

Er dotter! — Apropå, hvarför sitter hon jämt där
inne?

ÖFVERSTEN.

Hon måste sitta i hyacintrummet, när hon inte är
ute! Det är en egenhet hos henne... Där ha vi
fröken Beate von Holsteinkrona... ett charmant frun-
timmer... stiftsfröken med en ränta lagom stor för
hennes stånd och villkor...

GUBBEN [för sig].

Min fästmö!

*

FÄSTMÖN [hvithårig, ser tokig ut].

ÖFVERSTEN.

Fröken Holsteinkrona, direktör Hummel...

Spök-sonaten.

FÄSTMÖN [niger och sätter sig].

*

DEN FÖRNÄME [in, hemlighetsfull,
sorgklädd, sätter sig].

ÖFVERSTEN.

Baron Skanskorg . . .

GUBBEN [afsides, utan att resa sig].

Jag tror det är juveltjyfvén . . . [Till öfversten.] Släpp
in mumien, så är samlingen fullständig . . .

ÖFVERSTEN [i dörren till hya-
cintrummet].

Polly!

*

MUMIEN [in].

Kurrrrr—e!

ÖFVERSTEN.

Skall ungdomen in här också?

GUBBEN.

Nej! Inte ungdomen! Den skall förskonas . . .
[Alla sitta nu i en krets stumma.]

*

ÖFVERSTEN.

Får vi ta in teet?

GUBBEN.

Hvad skall det tjäna till! Ingen tycker om te, och
därför ska vi inte sitta och hyckla.

[Paus.]

ÖFVERSTEN.

Ska vi konversera då?

GUBBEN [långsamt och med pauser].

Tala om väderleken, som vi känner, fråga hur vi mår, som vi vet; jag föredrar tystnaden, då hör man tankar, och ser det förflutna; tystnaden kan ingenting dölja . . . hvilket orden kan; jag läste häromdan att språkens olikhet verkligen uppkommit hos de vilda folken i afsikt att dölja stammens hemligheter för de andra; språken äro således chiffer, och den som finner nyckeln, han förstår alla världens språk; men det hindrar icke att hemligheter kunna röjas utan nyckel, och särskildt i det fall att faderskapet behöfver bevisas, men bevisning inför domstol det är något annat; två falska vittnen utgöra full bevisning däruti de ense äro, men på sådana expeditioner jag åsyftar, tar man inga vittnen med sig, naturen själf har nedlagt hos människan en blygselkänsla, som söker dölja det som skall döljas; dock vi glida in i situationer utan att vilja det, och tillfällen erbjuda sig stundom, då det hemligaste skall uppenbaras, då masken ryckes från bedragaren, då bofven afslöjas . . .

[Paus; alla betrakta hvarandra tigande.]

GUBBEN.

Så tyst det blef!

[Lång tystnad.]

GUBBEN.

Här till exempel, i detta aktningsvärda hus, i detta vackra hem, där skönhet, bildning och välstånd för-
enats...

[Lång tystnad.]

Alla vi som sitta här, vi veta hvilka vi äro... icke sant?... jag behöfver icke säga det... och ni känner mig, fastän ni låtsas okunnighet... Där inne återigen sitter min dotter, *min*, det vet ni också... Hon hade förlorat lusten att lefva, utan att veta hvarför... men hon vissnade i denna luft som andades brott, bedrägeri, och all slags falskhet... därför sökte jag åt henne en vän, i hvars närhet hon kunde förnimma ljuset och värmen från en ädel handling...

[Lång tystnad.]

Detta var min mission i detta hus: att rensa ut ogräset, afslöja brotten, göra upp bokslutet, så att det unga får börja nytt i detta hem, som jag skänkt dem!

[Lång tystnad.]

Nu beviljar jag fritt aftåg, för hvar och en i tur och ordning; den som stannar låter jag häkta!

[Lång tystnad.]

Hör hur klockan knäpper, som dödsuret i väggen!
Hör ni hvad hon säger? »Ti-den! Ti-den! — — —»

När hon slår, om en liten stund, då är er tid ute,
då får ni gå, men icke förr. Men hon hyttar först,

innan hon slår! — Hör! nu varnar hon: »Klockan kan slå.» — — — Jag också kan slå...

[Han slår med kryckan i bordet.]

Hör ni?

[Tystnad.]

*

MUMIEN [fram till pendylen och stannar den; därpå redigt och allvarligt].

Men jag kan stanna tiden i dess lopp — jag kan göra det förflutna om intet, det gjorda ogjordt; men icke med mutor, icke med hot — utan genom lidande och ånger — — —

[Går fram till gubben.] Vi äro stackars människor, det vet vi; vi ha brutit, vi ha felat, vi som alla; vi äro icke de vi synas, ty vi äro i grunden bättre än vi själfva, då vi ogilla våra förseelser; men att du Jakob Hummel med falska namnet skall sitta domare, det utvisar att du är sämre än vi stackare! Du är icke heller den du synes vara! — Du är en mänsko-tjuf, ty du har stulit mig en gång med falska förespeglingar; du har mördat konsuln som begrofs här i dag, du strypte honom med skuldsedlar; du har stulit studenten genom att binda honom med en fingerad skuld af hans far, som aldrig var skyldig dig ett öre...

GUBBEN [har försökt resa sig och taga ordet, men har fal-

lit ner i stolen och krympt
ihop, krymper allt mer och
mer under följande].

MUMIEN.

Men det finns en svart punkt i ditt lif, som jag icke
känner riktigt, dock anar . . . jag tror att Bengtsson
har reda på det! [Ringer i bordsklockan.]

GUBBEN.

Nej, inte Bengtsson! Inte den!

MUMIEN.

Jaså, *han* vet det! [Ringer igen.]

[Nu synes den lilla MJÖLKFLICKAN i tamburdörren,
osedd af alla utom af GUBBEN, som fasar; FLICKAN
försvinner, då BENGTTSSON inträder.]

MUMIEN.

Känner Bengtsson denna herre?

BENGTSSON.

Jo, jag känner honom och han mig. Lifvet växlar
som vi vet, och jag har tjänt hos honom, han en
annan gång hos mig. Han var således matfriare i
min köskammare i två hela år — som han måste
bort klockan tre, så gjordes midnan färdig klockan
två, och huset fick äta uppvärmd mat efter den där oxen
— men han drack också ur buljongen, som sedan
måste spädas med vatten — han satt där ute som
en vampyr och sög all must ur huset, så att vi blef

som skelett — och han höll på att få oss i fångelse, när vi kallade kokerskan tjuv.

Senare råkade jag denna man i Hamburg under ett annat namn. Då var han ockrare eller blodsgare; men där var han äfven anklagad för att ha narrat en flicka ut på isen för att dränka henne, emedan hon bevittnat ett brott han fruktade få upptäckt ...

MUMIEN [far med handen öfver gubbens ansikte].

Det är du! Tag nu fram reverserna och testamentet!

JOHANSSON [synes i tamburdörren och betraktar uppträdet med stort intresse, då han nu blir fri från träldomen].

GUBBEN [tar fram en bunt papper och kastar på bordet].

MUMIEN [stryker gubben på ryggen].

Gojan! Ä Jakob där?

GUBBEN [som en papegoja].

Jakob ä där! — Kakadora! Dora!

MUMIEN.

Kan klockan slå?

GUBBEN [kluckar].

Klockan kan slå! [Härmar gök-klockan.] Ko-ko,
ko-ko, ko-ko! ...

MUMIEN [öppnar garderobsdörren].

Nu är klockan slagen! — Stig opp, gå in i garderoben där jag suttit i tjugu år och begråtit vår föreseelse. — Det hänger ett snöre där inne som kan föreställa det som du strypte konsuln med där oppe, och med hvilket du ämnade strypa din välgörare ... Gå!

GUBBEN [går in i garderoben].

MUMIEN [stänger dörren].

Bengtsson! Sätt skärmen för! Dödsskärmen!

BENGTSSON [sätter skärmen för dörren].

MUMIEN.

Det är fullbordadt! — Gud vare hans själ nådig!

ALLA.

Amen!

[Lång tystnad.]

*

[Ini hyacintrummet synes fröken vid en harpa med hvilken hon ackompanjerar studentens recitation.]

SÅNG med preludium före.

Solen såg jag, så mig syntes

Som jag skådat den fördolde;

Sina verk hvar mänska njuter,
 Säll är den det goda öfvar.
 För din vredes gärning som du öfvat
 Gör ej bot med ondska;
 Hugna den du har bedröfvat
 Med din godhet, har Du båtnad.
 Ingen fruktar som ej illa gjorde;
 Godt är menlös vara.

*

RIDÅ.

Ett rum i någon bisarr stil, orientaliska motiv.
 Hyacinter i alla färger öfverallt. På kakelugnen
 sitter en stor Buddha-bild med en rotskifva i knä,
 och ur den har stängeln af en Askalonlök skjutit
 upp, bärande den klotformiga blomställningen med
 hvita stjärnblommor!

I fonden höger, dörr ut till Runda salongen: där
 man ser öfversten och mumien sitta sysslolösa och
 tysta; äfven ett stycke af dödsskärmen är synligt;
 vänster: dörr till servering och kök.

Studenten och fröken (Adèle) vid bordet; hon vid
 harpan; han stående.

FRÖKEN.

Sjung nu för mina blommor!

STUDENTEN.

Är detta er själs blomma?

FRÖKEN.

Det är min enda! Älskar ni hyacinten?

STUDENTEN.

Jag älskar den öfver alla andra, dess jungfruliga gestalt som smärt och rak reser sig från rotskifvan, hvilat på vattnet och sänker sina hvita rena rötter i det färglösa flytande; jag älskar dess färger; den snöhvita oskyldiga rena, den honungsgula ljufva, den skära unga, den röda mogna, men öfver alla den blå, dagglå, den djupögda, den trofasta . . . jag älskar dem alla, mer än guld och pärlor, har älskat dem sedan jag var barn, har beundrat dem, emedan de besitta alla de vackra egenskaper jag saknar . . . Dock! . . .

FRÖKEN.

Hvad?

STUDENTEN.

Min kärlek är obesvarad, ty de sköna blomstren hata mig . . .

FRÖKEN.

Huru?

STUDENTEN.

Deras doft, stark och ren af vårens första vindar, som dragit fram öfver smältande snö, den förvirrar mina sinnen, döfvar mig, bländar mig, tränger mig ut ur rummet, beskjuder mig med giftiga pilar som göra mitt hjärta ve och mitt hufvud hett! Känner ni icke den blommas saga?

FRÖKEN.

Säg den!

STUDENTEN.

Men först dess tyda. Rotskifvan är jorden som hvilar på vattnet eller ligger i myllan; nu skjuter stängeln upp, rak som världsaxeln, och i dess öfre ända sitta de sexstråliga stjärnblommorna.

FRÖKEN.

Öfver jorden stjärnorna! O, det är stort, hvar fick ni det, hur såg ni det?

STUDENTEN.

Låt mig tänka! — I edra ögon! — Det är således en afbild af Kosmos... Därför sitter Buddha med rotskifvan jorden, rufvande med sina blickar för att se den växa ut och uppåt ombildande sig till en himmel. — Den stackars jorden skall bli himmel! Det väntar Buddha på!

FRÖKEN.

Nu såg jag — är icke snöblomman också sexstrålig som liljan-hyacinten?

STUDENTEN.

Ni sade't! — Då äro snöblommorna fallande stjärnor...

FRÖKEN.

Och snödroppen är en snöstjärna... vuxen ur snön.

STUDENTEN.

Men Sirius, den största och vackraste af firmamentets stjärnor i gult och rödt, det är narcissen med dess gula och röda kalk och sex hvita strålar...

FRÖKEN.

Har ni sett askalonlöken blomma?

STUDENTEN.

Ja, visst har jag! — Den bär sina blommor i en boll, ett klot som liknar himlagloben beströdd med hvita stjärnor...

FRÖKEN.

Ja, Gud, så stort! Hvilkens tanke var det?

STUDENTEN.

Din!

FRÖKEN.

Din!

STUDENTEN.

Vår! — Vi ha födt något tillsammans, vi äro vigda...

FRÖKEN.

Ännu icke...

STUDENTEN.

Hvad återstår?

FRÖKEN.

Väntan, pröfningarna, tålmodet!

STUDENTEN.

Väl! Pröfva mig!

[Paus.]

Säg! Hvarför sitta föräldrarna där inne så tysta,
utan att säga ett enda ord?

FRÖKEN.

Därför att de icke ha något att säga hvarann, där-
för att den ena icke tror hvad den andra säger. Min
far har uttryckt det så: Hvad tjänar det till att tala,
vi kan ändå inte lura hvarann?

STUDENTEN.

Det är rysligt att höra...

FRÖKEN.

Där kommer kokerskan... Se på henne, så stor
och fet hon är...

STUDENTEN.

Hvad vill hon?

FRÖKEN.

Hon vill fråga mig om middan, jag sköter nämligen
hushållet under min mors sjukdom...

STUDENTEN.

Ska vi ha med köket att göra?

FRÖKEN.

Vi måste ju äta... Se på kokerskan, jag kan inte
se henne...

STUDENTEN.

Hvem är denna jättekvinna?

FRÖKEN.

Hon tillhör vampyrfamiljen Hummel; hon äter
opp oss...

STUDENTEN.

Hvarför afskedas hon inte?

FRÖKEN.

Hon går inte! Vi råår inte på henne, vi ha fått henne för våra synder... Ser ni inte att vi tvina bort, tåras...

STUDENTEN.

Får ni inte mat då?

FRÖKEN.

Jo, vi få många rätter, men all kraft är borta... Hon kokar ur köttet, ger oss trådarna och vatten, medan hon själf dricker ur buljongen; och när det är stek, kokar hon först ur musten, äter såsen, dricker ur spadet; allt hvad hon vidrör förlorar sin saft, det är som om hon sög med ögonen; vi få sumpen, när hon druckit kaffet, hon dricker ur vinbuteljerna och fyller med vatten...

STUDENTEN.

Kör bort henne!

FRÖKEN.

Vi kan inte!

STUDENTEN.

Hvarför?

FRÖKEN.

Vi vet inte! Hon går inte! Ingen råår på henne — hon har ju tagit kraften från oss!

STUDENTEN.

Får jag köra bort henne?

FRÖKEN.

Nej! Det skall visst vara som det är! — Nu är hon här! Så frågar hon hvad som skall vara till middan, jag svarar det och det; hon gör invändningar, och så blir det som hon vill.

STUDENTEN.

Låt henne bestämma själf, då!

FRÖKEN.

Det vill hon inte.

STUDENTEN.

Det var ett underligt hus. Det är förgjordt!

FRÖKEN.

Ja! — Men nu vände hon om, när hon fick se er!

*

KOKERSKAN [i dörren].

Näh, det var inte därför! [Flinar så tänderna synas.]

STUDENTEN.

Ut, människa!

KOKERSKAN.

När jag behagar! [Paus.] — Nu behagar jag!
[Försvinner.]

FRÖKEN.

Förifra er icke! — Öfva er i tålmod; hon hör till pröfningarna vi genomgå här i hemmet! Men vi har en husa också! Som vi få städa efter!

STUDENTEN.

Nu sjunker jag! Cor in æthere! Sång!

FRÖKEN.

Vänta!

STUDENTEN.

Sång!

FRÖKEN.

Tålomod! — Detta rummet kallas prøfvorummet — det är vackert att se på, men består af idel bristfälligheter...

STUDENTEN.

Otroligt; men det får man öfverse med! Vackert är det, men lite kallt. Hvarför eldar ni inte?

FRÖKEN.

Därför att det röker in.

STUDENTEN.

Kan man inte sota?

FRÖKEN.

Det hjälper inte!... Ser ni skrifbordet där?

STUDENTEN.

Utomordentligt vackert!

FRÖKEN.

Men det haltar; jag lägger hvarje dag en korkskifva under foten, men husan tar bort den när hon sopar, och jag får skära en ny. Pennskäftet är hvarje morgon bläckigt och skrifttyget också; dem får jag

tvätta efter henne, hvarje dag soln går upp. [Paus.]
Hvilket är det värsta ni vet?

STUDENTEN.

Att räkna tvätt! Hu!

FRÖKEN.

Det är mitt göra! Hu!

STUDENTEN.

Och mera?

FRÖKEN.

Att störas i sin nattsömn, när man måste upp och lägga öfre haken på fönstret... som husan glömt.

STUDENTEN.

Och mera!

FRÖKEN.

Att stiga upp på en stege och laga spjällsnöret efter husan då hon ryckt af det.

STUDENTEN.

Och mera!

FRÖKEN.

Att sopa efter henne, att damma efter henne, och att göra eld i kakelugnen efter henne, hon bara lägger in veden! Att passa spjällen, att torcka glasen, duka om bordet, dra upp buteljerna, öppna fönstren och vädra, bädda om min säng, skölja vattenkaraffin när han blir grön af alger, köpa tändstickor och tvål, som alltid saknas, torcka lampglas och klippta veckor, för att lamporna icke skola röka, och för att lamporna

icke skola slockna, när det är främmande måste jag fylla dem själf...

STUDENTEN.

Sång!

FRÖKEN.

Vänta! — Först mödorna, mödorna att hålla lifvets oreña ifrån sig.

STUDENTEN.

Men ni äro ju förmögna, ha två tjänare!

FRÖKEN.

Det hjälper inte! Om man så har tre! Det är besvärligt att lefva, och jag är trött ibland... Tänk er då en barnkammare till!

STUDENTEN.

Den största af fröjder...

FRÖKEN.

Den dyraste... Är lifvet värdt så mycket besvär?

STUDENTEN.

Det beror väl af den lön man väntar af mödan... Jag skulle inte sky något för att vinna er hand.

FRÖKEN.

Tala icke så! — Ni kan aldrig få mig!

STUDENTEN.

Hvarför?

FRÖKEN.

Det får ni inte fråga.

[Paus.]

STUDENTEN.

Ni tappade armbandet genom fönstret...

FRÖKEN.

Därför att min hand är blifven så smal...

[Paus.]

KOKERSKAN [synes med en japansk
flaska i handen].

FRÖKEN.

Där är hon som äter mig, och oss alla.

STUDENTEN.

Hvad har hon i handen?

KOKERSKAN.

Det är koloritflaskan med skorpionbokstäfver på!
Det är sojan, som förvandlar vatten till buljong, som
ersätter sås, som man kokar kål på, som man gör
sköldpaddssoppa af.

STUDENTEN.

Ut!

KOKERSKAN.

Ni suger musten ur oss, och vi ur er; vi tar blodet
och ni får vattnet igen — med koloriten. Det är
kolorit! — Nu går jag, men jag stannar ändå, så
länge jag vill! [Går.]

STUDENTEN.

Hvarför har Bengtsson medalj?

FRÖKEN.

För sina stora förtjänsters skull.

STUDENTEN.

Har han inga fel?

FRÖKEN.

Jo, mycket stora, men för dem får man icke medalj.

[De le.]

*

STUDENTEN.

Ni har mycket hemligheter här i huset...

FRÖKEN.

Likt alla andra... låt oss behålla våra!

[Paus.]

STUDENTEN.

Älskar ni uppriktighet?

FRÖKEN.

Ja, måttlig!

STUDENTEN.

Det kommer öfver mig ibland ett rasande begär att säga allt hvad jag tänker; men jag vet att världen skulle störta samman om man vore riktigt uppriktig.

[Paus.]

Jag var på en begrafning häromdagen... i kyrkan — det var mycket högtidligt och vackert!

FRÖKEN.

Det var direktör Hummels?

STUDENTEN.

Mina falske välgörares, ja! — Vid lik-kistans hufvud stod en äldre vän till den aflidne, och han förde prestaven; prästen särskildt imponerade på mig genom sitt värdiga uppträdande och sina rörande ord. — Jag grät, vi gräto alla. — Efteråt gick vi på ett värdshus... Där fick jag veta att prestaven hade älskat den aflidnes son...

FRÖKEN [fixerar, för att utleta
meningen].

STUDENTEN.

Och att den aflidne lånat pengar af sin sons beundrare...

[Paus.]

Dagen därpå häktades prästen, emedan han förskingrat kyrk-kassan! — Det är vackert!

FRÖKEN.

Hu!

[Paus.]

STUDENTEN.

Vet ni, hvad jag nu tänker om er?

FRÖKEN.

Säg det icke, för då dör jag!

STUDENTEN.

Jag måste, annars dör jag!...

FRÖKEN.

På hospitalet säger man allt hvad man tänker...

STUDENTEN.

Alldeles ja! — Min far slutade på ett dårhus...

FRÖKEN.

Var han sjuk?

STUDENTEN.

Nej, han var frisk, men han var galen! Nåväl, det bröt ut en gång, och under följande omständigheter... Han var liksom vi alla omgifven af en krets umgänge, som han för korthetens skull kallade vänner; det var en hop uslingar förstås, som människor är mest. Men han måste något umgänge ha, eftersom han inte kunde sitta ensam. Nåväl, inte säger man människor hvad man tänker om dem, i hvardagslag, och inte gjorde han så heller. Han visste nog hur falska de voro, han kände deras trolöshet i botten... men han var en vis man och en väluppfostrad, därför var han alltid artig. Men en dag höll han en stor bjudning — det var om aftonen; han var trött af dagens arbete, och af ansträngningen att dels tiga, dels prata skit med gästerna...

FRÖKEN [fasar].

STUDENTEN.

Nåväl, vid bordet knackar han tystnad, fattar sitt glas att hålla tal... Då släppte spärrhakarna, och i ett längre anförande afklädde han hela sällskapet, en efter annan, sa dem all deras falskhet. Och trött

satte han sig midtpå bordet och bad dem dra åt helvete!

FRÖKEN.

Hu!

STUDENTEN.

Jag var närvarande, och jag glömmmer aldrig hvad som sedan hände!... Far och mor slogs, gästerna rusade på dörrn... och fadern fördes till dårhus där han dog!

[Paus.]

Genom att tiga för länge bildas det stillastående vatten som ruttnar, och så är det här i huset också. Här är något till ruttet här! Och jag trodde det var paradiset, när jag såg er inträda här första gången... Då stod jag om söndagsmorgonen och såg hit in; jag såg en öfverste som icke var någon öfverste, jag hade en ädel välgörare som var en bandit och fick hänga sig, jag såg en mumie som ingen var och en jungfru, apropå hvar finnes virginiteten? Hvar finns skönhet? I naturen och i mitt sinne när det är klädt i söndagsdräkt! Hvar finns heder och tro? I sagorna och på barnföreställningarna! Hvar finns det som håller hvad det lofvar?... I min fantasi! — Nu ha era blommor förgiftat mig och jag har gifvit er giftet tillbaka — jag bad att få er till maka i ett hem, vi diktade, sjöngo och spelade, och så inträdde kokerskan... Sursum Corda! Försök en gång till att slå eld och purpur ur den gyllne harpan... försök, jag

ber, jag befaller på mina knän... Vål, så gör jag det själf!

[Tar harpan, men strängarna ljuda icke.]

Den är stum och döf! Tänk att de skönaste blomorna äro så giftiga, äro de giftigaste, förbannelsen hvilar ju öfver hela skapelsen och lifvet... Hvarför ville ni inte stå brud åt mig? Därför att ni är sjuk i lifvets källa... nu känner jag vampyren i köket börja suga mig, jag tror det är en Lamia som diar barn, det är alltid i kökskammarn som familjens barn bli nupna i hjärtbladen, såvida det icke sker i sängkammarn... det finns gifter som förta synen, och gifter som öppna ögonen — jag är visst född med det senare, ty jag kan icke se det fula vackert, eller kalla det onda godt, jag kan icke! Jesus Kristus nedsteg till helvetet, det var hans vandring på jorden, till dårhuset, tukthuset, bårhuset jorden; och dårarna dödade honom, när han ville befria dem, men banditen blef lössläppt, banditen har alltid sympatierna! — Ve! Ve! öfver oss alla. Världens Frälsare fräls oss, vi förgås!

FRÖKEN [har sjunkit samman,
synes döende, ringer.
Bengtsson in].

Kom med skärmen! Fort — jag dör!

BENGTSSON [tillbaka med skärmen, som han slår ut och ställer för fröken].

STUDENTEN.

Befriaren kommer! Välkommen, du bleka, milda! — Sof du sköna, osälla, oskyldiga, utan skuld till dina lidanden, sof utan drömmar, och när du vaknar igen... må du hälsas af en sol som icke bränner, i ett hem utan damm, af fränder utan skam, af en kärlek utan vank... Du vise, milde Buddha, som sitter där och väntar att en himmel skall växa upp ur jorden, förläna oss tålmod i pröfningen, renhet i viljan, att hoppet icke må komma på skam!

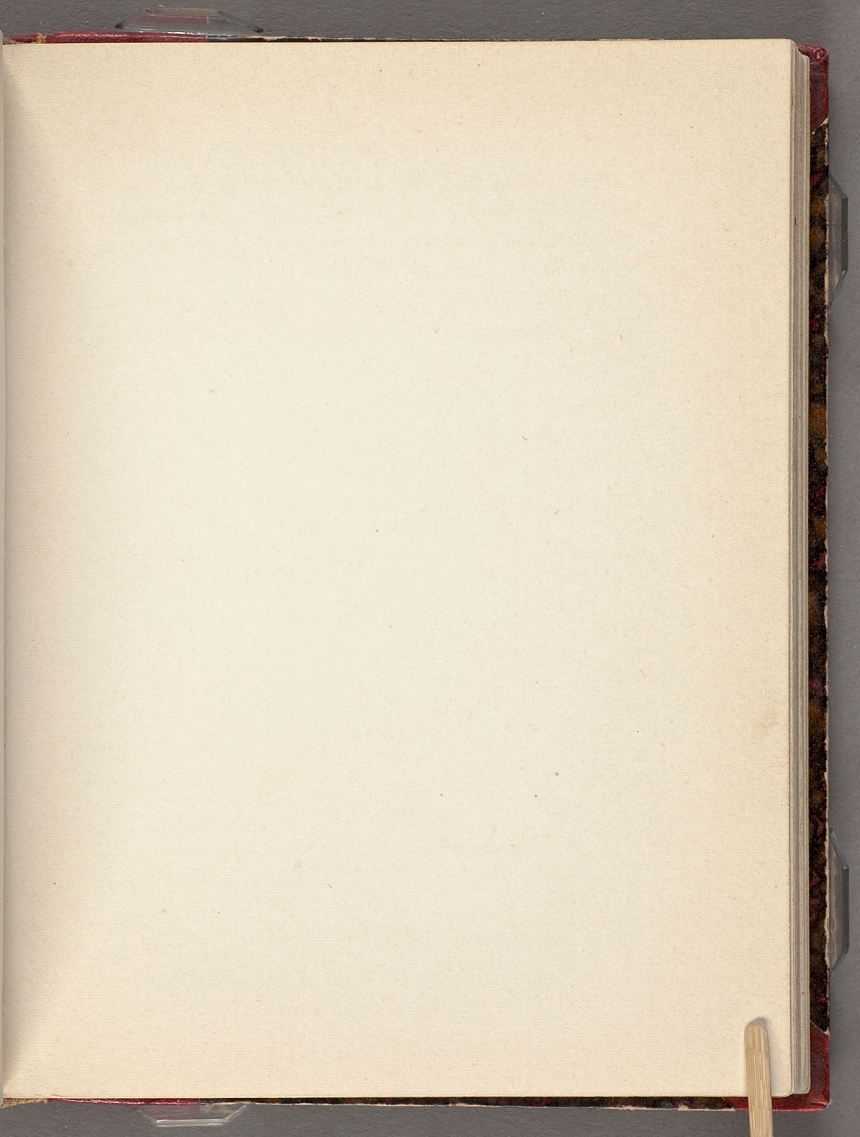
[Det susar i harpans strängar; rummet fylles af hvitt ljus.]

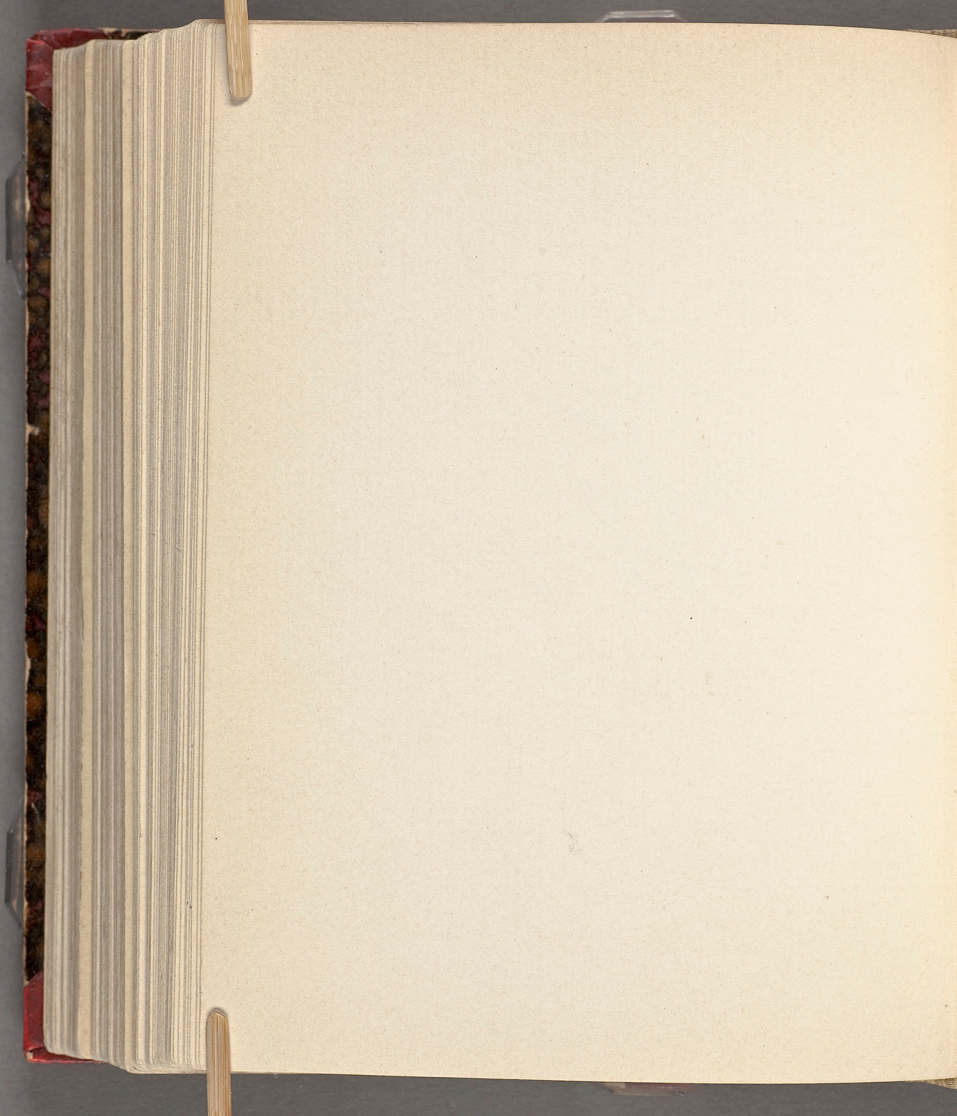
Solen såg jag,
Så mig tycktes
Som jag skådat Den Fördolde;
Sina verk hvar mänska njuter,
Säll är den det goda öfvar,
För din vredes gärning som du öfvat
Gör ej bot med ondska;
Hugna den du har bedröfvat,
Med din godhet har du båtnad.
Ingen fruktar som ej illa gjorde,
Godt är menlös vara.

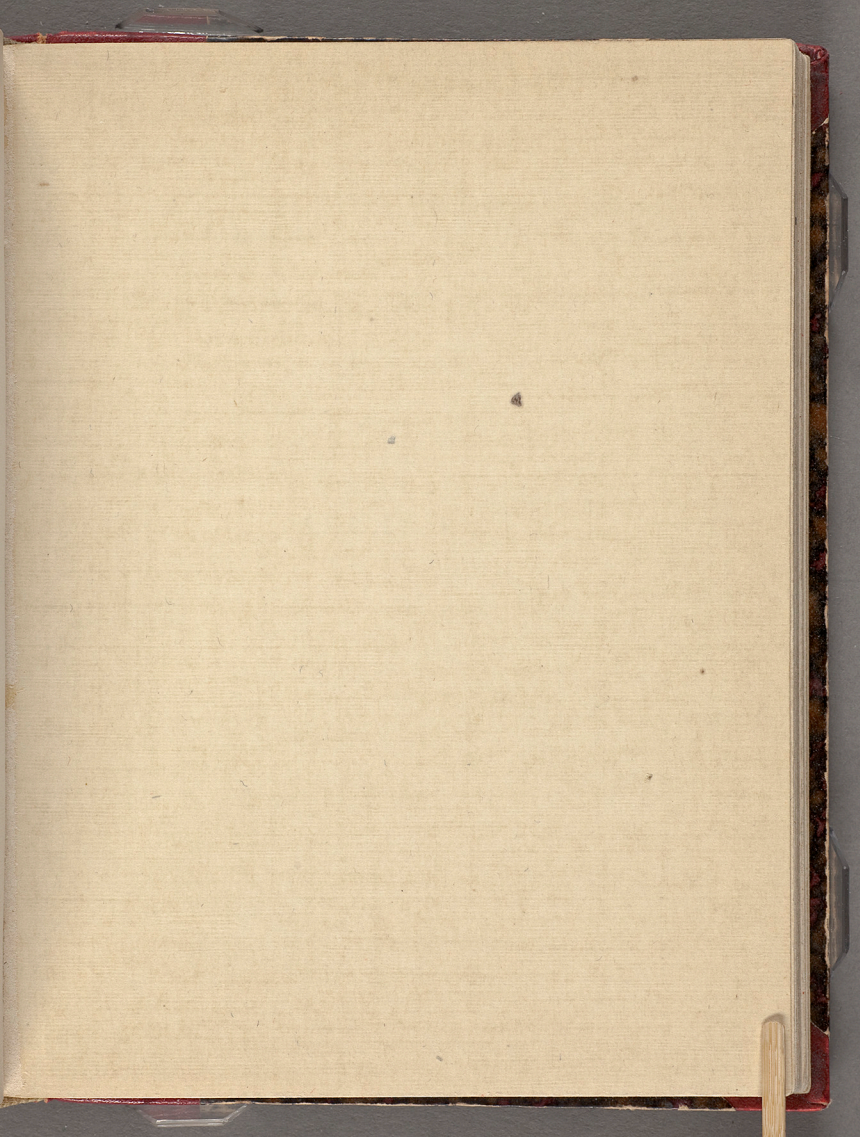
[Det hörs ett kvidande bakom skärmen].

Du stackars lilla barn, barn af denna villornas, skuldens, lidandets och dödens värld; den eviga växlingens, misräkningarnas och smärtans värld! Himmelens Herre vare dig nådig på färden . . .

[Rummet försvinner; Boecklins TOTEN-INSEL blir fond; svag musik, stilla, angenämt sorgsen, höres utifrån.]

PRIS:
1 KRONA

Centraltryckeriet, Stockholm 1907.